

ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV ČESKOSLOVENSKÉ AKADEMIE VĚD
V BRNĚ

PŘEHLED VÝZKUMŮ 1975

BRNO 1977

Objekt č. 19 zničil požár. V původní prohlubenině byla po zpevnění dna zásypana hrubou štrčku vybudovaná nová stavba /objekt č. 42/ o rozměrech 5,80 x 2,80m, přičemž bylo využito staršího zádveří /s menším sklonem/. Obvodové zdvo tvořila pechovanice ztužená kameny /především valouny křemene/, při šířce obvodových zdí asi 0,5 m. Při stavbě byly rozrušeny starší vrstvy, do zdíva se tak dostaly části zásobnic, pískovcového žernovu i poměrně četné železné předměty, doklady železářské výroby /struska, úlomky železné rudy/ a keramika.

Na podlaze vlastního objektu jsme zjistili soubor střepů nádob z hlinitojílovité hmoty s římsovitými i zjemněnými vzhůru vytaženými okraji a světlou keramikou, v několika případech červeně malovanou. Plastický dekor tvoří pravidelné horizontální rýhy a výjimečně však i vývalek.

Stavba, objekt č. 42, nezaujala požárem, zdvo se postupně rozpadlo. Po časovém hiátu byla zbývající prohlubenina znovu využívána /objekt č. 43/, jak dosvědčuje nová podlaha v zádveří. Teprve později zbývající prohlubeninu hloubky 0,6m jednorázově zaplnil zásep. V jižní části však byla později opět vybírána hlína /objekt č. 17/, čímž se zase narušily objekty č. 42 a 43. Jáma byla později zasypana.

Zásypy objektu č. 43 jsou bohaté keramickým materiálem odpovídajícím III. horizontu hrádku v Rýmařově /zánikový horizont na počátku 14. století/. V početné skupině nálezů, kde se téměř vyrovnává poměr tuhové a oxidačně pálené, méně hlinitojílovité redukčně pálené keramiky, se kromě starších prvků objevuje bohatá příměs mladších typů. Oxidačně pálená tenkostěnná keramika žlutých a narůžovělých odstínů se představuje vně vykloněnými okraji a vyspělým typem vysokých vzhůru vytažených okrajů dovnitř vykloněných s pravidelným horizontálním rýhováním. Objevuje se i nižší límcovitý okraj /u šedého zboží zdoben vlnovkou/, náznak trojhrbitého okruží a přehnutý okraj. K dekoru horizontálních rýh přibývají i vývalky. Červeně malovaná keramika je méně četná. Nádoby jsou nadále obtáčeny, stopy vytáčených výrobků nejsou zdaleka převažující, ale jejich počet se značně zvyšuje. Zlomky poklic jsou typické jemně plavenou hmotou.

Objekt č. 19 porušil severní část objektu č. 18, žlábků délky 5m, šířky 0,5 až 0,7m se dnem skloněným od JZ k SZ /max. hloubka 1,1 m/. Žlábek je vyplněn velmi různorodým materiálem, převažují hmotní hlíny. Z hmotných dokladů je zastoupena keramika nesporně vycházející z mladohradištních tradic a velmi častě se vyskytly železné předměty /motyky, srp, nože, podkopy aj./.

Severně od objektu č. 19 ve vzdálenosti 5,5m jsme odkryli těsně při státní silnici Šumperk - Bruntál jižní část jámy /objekt č. 45/ dlouhé 3,5m. Objekt byl odkryt v šířce 1 m a dosáhl max. hloubky 0,9m. Na dno jámy nasedala poloha /0,2m/, kde se střídaly v centimetrových rytmech vrstvičky mastných černých humózních hlín a zcela rozpadlých kostí. Nalezená keramika patří nevelkému souboru převážně tuhového zboží. Vzhůru vytažené okraje jsou v poměru k průměru okraje nižší a hrdla vysoká. Nápadně tlustostěnná keramika je zdobena horizontálním rýhováním, či jednoduchou vlnovkou i kapkovitými vpichy. Dna svědčí o obtáčení, výdutě nesou i znaky lepení. Železné předměty zastupuje přadlácké hřeblo a zlomky nožů s trnem.

Zásep jámy, objekt č. 46, obsahoval malý počet tuhové keramiky. Pro dataci ve vhodný jen atypický římsovitý okraj z bílé oxidačně pálené hmoty.

Na úrovni původního terénu, mezi objekty č. 19 a č. 45 a západně od objektu č. 19, jsme odkryli podlahu, tvořenou do červena vypálenými jíly mocnosti až 0,3 m /objekt č. 41 a 44/. Jižní část objektu č. 41 zničil výkop pro spojovací kabel. Podle zlomků nalezené keramiky můžeme tyto objekty datovat do 16. až 17. století.

Mittelalterliche Siedlungswüstung in Rýmařov /Bez. Bruntál/. Im Jahre 1975 beendeten wir die Rettungsgrabung in der Bezruč Gasse /Parzelle Nr. 1760, 1756 und 1757/. Aus der Reihe von Erdhütten /Halbsemljanka/ deckten wir die nördlichste ab /Objekt Nr. 19/, die die grössten Ausmasse hat und ein neues Element bringt, eine Nische auf der Westseite. Nach dem Einsturz des ursprünglichen Windfanges wurde ein neuer im nördlichen Teil errichtet, seine Wände waren aus Stein mit Lehm verbunden. Das Objekt zerstörte ein Brand und den Bau hat man auf einem höheren Niveau erneuert, allerdings schon in kleineren Ausmassen. Die Umfangsmauern bildete mit Steinen gefestigter Stampflehm /Objekt Nr. 42/.

Beim Bau des Objektes Nr. 19 wurde teilweise das ältere Objekt Nr. 18 gestört - 5m lange Rinne, Breite 0,5m und max. Tiefe 1,1m. Nördlich von Objekt Nr. 19 hat man den Teil einer Grube abgedeckt /Nr. 45/. Die Keramik beider Objekte geht aus jungburgwallzeitlichen Traditionen hervor, den wesentlichen Teil der Funde bilden eiserne Gegenstände und Belege einer Eisenproduktion.

In den Aufschüttungen des Objektes Nr. 42 kommt Keramik vor, die dem III. Horizont des Hausberges in Rýmařov entspricht, vorläufig in den Beginn des 14. Jahrhunderts datiert.

OBJEV HROBKY V KOSTELE SV. TROJICE V BRNĚ - KRÁLOVĚ POLI

/ okr. Brno - město /

Zdenka H i m m e l o v á, Muzeum města Brna

Při opravě podlahy v lodi kostela sv. Trojice v Brně-Králově Poli /bývalý klášterní kostel kartuziánu/ byla zjištěna zděná hrobka. Záchraný výzkum provedlo archeologické oddělení MMB dne 6. února 1975.

Obdélníková hrobka je umístěna v tzv. chóru otců /tj. ve východní části lodi/ v podélné ose kostela. Stěny jsou zděny z cihel, prostora je zaklenuta nízkou valenou cihelnou klenbou. Vnitřek klenby má rozměry 246 x 81 x 98 cm, stěny jsou nahrubo omítnuty, klenba a západní čeloklenby zůstaly bez omítky. Při patě jižní stěny vede cihlový výstupek, 10 cm široký a 24 cm vysoký, jehož účelem bylo podepřít bočnici rakve. Druhá bočnice byla podepřena pravděpodobně dvěma dřevěnými kolíky, zatlučenými do nevyzděného dna hrobky. Zachoval se pouze jeden z nich u západního konce rakve. V severní stěně hrobky je umístěno ve výšce 35 cm ode dna 5 čtvercových otvorů o rozměrech 10 x 10 cm. Klenba hrobky nesla na východním konci stopy druhotného /snad i vícenásobného/ otevření a znovuzastdění.

Hrobka obsahovala dřevěnou rakvu ze silných prken s kosternými pozůstatky muže. Mrtvý byl orientován hlavou k západu, ležel na zádech v natažené poloze; mírně ohnuté ruce měl složeny v klíně. U kostry bylo zjištěno několik zbytků textilií, avšak žádné další nálezy. Dřevo rakve bylo mírně zetlelé, rovněž kostra byla zachována poměrně špatně.

Ke značnému porušení pohřbu došlo patrně při dřívějším otevření; naprostý nedostatek nálezů ukazuje i na možnost vyloupení.

Kosterné pozůstatky byly předány k antropologickému rozboru.

Entdeckung einer Gruft in der Kirche der Hl. Dreifaltigkeit in Brno - Kr. Pole /Bez. Brno - město/. Bei der Instandsetzung des Fussbodens im sog. Chor des Väter hat man eine gemauerte Gruft von rechteckiger Form im Ausmasse von 246 x 81 x 98 cm festgestellt. Die Wände sind aus Ziegeln gemauert und grob angeputzt, der Raum ist mit einem Tonnengewölbe aus Ziegeln überwölbt. Die Gruft enthielt einen Holzsaarg aus starken Brettern mit Knochenüberresten eines Mannes, beides verhältnismässig schlecht erhalten. Die Knochenüberreste wurden zur anthropologischen Bearbeitung übergeben.

STŘEDOVĚKÝ HOSPODÁŘSKÝ OBJEKT V PROSTĚJOVĚ

/ okr. Prostějov /

Alena Prudká, Muzeum Prostějovska, Prostějov

V srpnu 1975 provedlo prostějovské muzeum v souvislosti s asanačí bývalé židovské čtvrti v Prostějově v tomto areálu archeologický výzkum. Kolmo k vnější stěně ambitu bývalého augustiniánského kláštera byla položena sonda 2 m široká v délce 6 m. Dosáhla hloubky 2,60 m.

Pod vrstvami navážky obsahujícími značné množství keramiky středověké a novověké byl v hloubce 180-235 cm a ve vzdálenosti 1 m od zdi kláštera zachycen zbytek dřevěného hospodářského objektu. Jeho základ tvořil poněkud nepravidelný obdélník o rozměrech 120 - 130 cm x 170 - 180 cm se čtyřmi kúlovými jamkami v rozích. Stěny, zachované do výšky 50 - 55 cm a stavěné z prken, byly z vnitřní strany omáznuty. Dno bylo zpevněno hlinitým výmazem. Výplň objektu tvořila tmavá porézní humusovitá hlína obsahující značné množství třesňových a švestkových pecek. Byly v ní i střepya větší fragmenty nádob. Objekt byl postaven na vrstvě štěrku, která zde tvořila podloží. Do ní byla i mělce zapuštěna stěna klášterního ambitu. Znamky existence nějakého vodního příkopu nebo strouhy obtékající klášter v těchto místech zjištěny nebyly.

Na základě keramiky nalezené v něm nebo poblíž lze hospodářský objekt datovat rámcově do 15. století. Z celých zde nalezených keramických tvarů lze uvést kónické misky s výlevkou v okraji, hrnky s glazovaným okrajem, pokladničku místy zeleně glazovanou, džbán ze zelenavého skla.

Poznámky:

- 1 Augustiniánský klášter byl založen r. 1391 Petrem z Kravař a zničen byl r. 1423 při bouřích husitských /L. Hosák, Historický místopis střední a severní Moravy, Olomouc 1959, str. 92/.
- 2 O stoce, strouze hovoří např. F. Koželuha, Paměti o věcech náboženských v Prostějově od nejstarší doby až do roku 1620, Prostějov 1901, str. 5, J. Mathon s odvoláním na zakládací listinu kláštera v práci Příspěvek k stavebním dějinám farního chrámu prostějovského, str. 10.

Mittelalterliches landwirtschaftliches Objekt in Prostějov /Bez. Prostějov/. Im Rahmen der archäologischen Grabung im Areal des einstigen Judenviertels wurde ein kleineres landwirtschaftliches Holzobjekt erfasst. Seine Wände sind aus Brettern gebildet, die an Eckpfosten befestigt sind, von der Innenseite waren sie ausgeschmiert. Die Ausfüllung bildete humose poröse Erde, die eine ziemliche Menge von Obststeinen enthielt. In der Ausfüllung war ebenfalls eine Menge keramischer Bruchstücke und Gefäßfragmente. Aufgrund der Keramik kann das Objekt rahmenhaft in das 15. Jahrhundert datiert werden.

P Ř E H L E D V Ý Z K U M Ů 1 9 7 5

Vydává : Archeologický ústav ČSAV v Brně, sady Osvobození 17/19
Odpovědný redaktor : Akademik Josef Poulík
Redaktoři : Dr. A. Medunová, dr. J. Meduna, dr. J. Říhový
Překlady : Dr. R. Tichý, E. Tichá
Kresby : Doc. dr. B. Klíma, A. Životská
Na titulním listě : nádobka z velatického žárového hrobu ze Šlapanic
Tisk : Geografický ústav ČSAV v Brně
Evidenční číslo : ÚVTEI - 73332
Vydáno jako rukopis - 450 kusů - neprodejné